

HAKEMUS ALIJÄÄMIEN KATTAMISTA KOSKEVAN MÄÄRÄAJAN JATKAMISESTA VUODEN 2029 LOPPUUN SAAKKA: Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue hakee hyvinvointialuelain mukaisen kumulatiivisen alijäämän kattamiskauden jatkamista siten, että uusi määräaika päättyy 31.12.2029.

1. Hakemuksen perustelut

Eduskunta on hyväksynyt hyvinvointialuelain väliaikaisen muutoksen. Lakimuutoksen mukaan hyvinvointialueilla on poikkeuksellisesti mahdollisuus kattaa kertyneet alijäämänsä jatkettussa määräajassa, jos se on hyvinvointialueelle välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi. Alijäämän kattamismääräajan jatkamista koskeva väliaikainen sääntely on tullut voimaan 1.6.2026 ja sääntely on voimassa vuoden 2030 loppuun asti.

Jos hyvinvointialue ei voi kattaa taseeseensa kertynyttä alijäämää 115 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi hyvinvointialueen hakemuksesta päättää, että alijäämä on katettava vuoden 2027, 2028 tai 2029 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö voi tehdä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen, jos:

- 1) määräajan jatkaminen on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi;
- 2) kertynyt alijäämä on katettavissa 1 momentissa säädetyssä määräajassa; ja
- 3) hyvinvointialueella on aluevaltuuston hyväksymä suunnitelma kertyneen alijäämän kattamiseksi viipymättä.

Alijäämän kattamisen määräajan jatkaminen edellyttää hyvinvointialueen hakemusta, josta voidaan tehdä päätös aluevaltuuston vahvistamien vuoden 2025 tilinpäätöstietojen perusteella. Hakemus on tehtävä alijäämän kattamista koskevan määräajan päättymisvuoden elokuun loppuun mennessä.

Määräajan pidentäminen perustuu kokonaisarvioon hyvinvointialueen taloudellisesta tilanteesta, palvelujen turvaamisen edellytyksistä sekä realistisesta mahdollisuudesta kattaa alijäämä pidennetyn määräajan kuluessa. Kansalaisten perusoikeudellisten palvelujen järjestäminen on turvattava kaikissa tilanteissa, eikä alijäämän kattamisvelvoitetta voida toteuttaa palvelujen saatavuutta vaarantamalla.

2. Lakisääteiset kriteerit määräajan jatkamiselle ja niiden täyttyminen

Eduskunnan hyväksymän väliaikaisen lainsäädännön mukaan valtiovarainministeriö voi myöntää hyvinvointialueelle oikeuden kattaa kertyneet alijäämät vuoden 2027, 2028 tai 2029 loppuun mennessä. Päätös

perustuu kolmen lakisääteisen pääkriteerin kokonaistarkasteluun, jotka Pohjois-Karjalan hyvinvointialue täyttää seuraavasti:

Kriteeri 1: Määräajan jatkaminen on hyvinvointialueelle välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi

Voimassa olevan hyvinvointialuelain 115 §:n 2 momentin mukainen vaatimus alijäämien kattamisesta vuoden 2026 loppuun mennessä on ristiriidassa muiden lakisääteisten velvoitteiden kanssa. Vuonna 2025 valtioneuvosto myönsi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle ensimmäisenä ja ainoana hyvinvointialueena lisärahoitusta lakisääteisten palvelujen turvaamiseksi. Valmisteluryhmän muistiossa todettiin, että osa Pohjois-Karjalan lakisääteisistä palveluista oli vaarantunut riittämättömän rahoitustason vuoksi. Valtioneuvoston päätöksen perustelut puoltavat alijäämän kattamisajan jatkamista.

Valtiovarainministeriö julkaisi 30.4.2026 päivitetyt rahoituksen painelaskelmat vuosille 2027–29. Näiden laskelmien mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen rahoitus tulisi olemaan tulevina vuosina noin 74 milj. euroa vähemmän verrattuna aiempiin painelaskelmiin, joihin perustuen vuosien 2027–29 taloussuunnitelma on laadittu. Tämä yllättävä rahoitustason aleneminen tarkoittaisi sitä, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen olisi toimeenpantava välittömiä peruspalveluihin ja henkilöstöön kohdistuvia leikkauksia tilanteessa, jossa siirtymätasaus leikkaa hyvinvointialueen rahoitusta vuosina 2027–2029 yhteensä 118 milj. euroa.

Vuoden 2025 lopussa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kumulatiivinen alijäämä on 57,6 milj. euroa. Huhtikuun lopussa julkaistujen painelaskelmien seurauksena tulevina vuosina on tehtävä yli 75 milj. euron sopeuttamistoimenpiteet kumulatiivisen alijäämän kattamiseksi, kun toimintakulujen kasvun oletetaan olevan enintään painelaskelmien mukaisella tasolla. Samaan aikaan on varmistettava vuoden 2025 lisärahoitusneuvotteluissa sitovaksi tavoitteeksi asetettu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palvelujen lakisääteinen toteutuminen.

Näin ollen alijäämän kattamista koskevan määräajan jatkaminen vuoden 2029 loppuun on välttämätöntä. Lisäajan saaminen alijäämien kattamiselle turvaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lakisääteisen sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämistehtävän toteutumisen samalla, kun alue on sitoutunut ministeriön ohjauksen mukaisesti keventämään palvelurakenteita, lisäämään palvelujen integraatiota ja kohdentamaan voimavaroja uudelleen.

Kriteeri 2: Kertynyt alijäämä on osoitettavissa katettavaksi uudessa määräajassa

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on lähtenyt suunnitelmallisesti toteuttamaan vuoden 2025 lisärahoituspäätökseen sisällytettyjen ehtoja ja alueen vuosineuvotteluissa saatuja suosituksia.

Hakemuksen liitteenä oleva, aluevaltuuston 9.6.2026 hyväksymä alijäämän kattamissuunnitelma vuosille 2027–29 on rakennettu ministeriön antamien ehtojen ja suositusten mukaisesti. Alijäämän kattamissuunnitelma toimii samalla Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toiminnan ja talouden uudistusohjelmalla, jonka keinot täsmentyvät konkreettisiksi toimenpiteiksi vuosittaisen talousarviovalmistelun yhteydessä. On tärkeää, että kaikki

henkilöstöön vaikuttavat toimenpiteet valmistellaan yhteistoimintamenettelyssä ennen lopullista päätöksentekoa.

Pohjois-Karjalassa on opittu tarkkaan taloudenpitoon jo kuntayhtymäaikana vuosina 2017–22. Hyvinvointialueen ensimmäisinä toimintavuosina 2023–25 taloutta sopeutettiin yli 70 milj. euroa. Vuosien 2023–2029 aikana talouden sopeuttamistarve on yhteensä vähintään 166 milj. euroa. Osoituksena pitkäjänteisestä toiminnan ja talouden johtamisesta Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tilinpäätös oli 11,7 milj. euroa ylijäämäinen vuonna 2025 ja vuodelle 2026 tavoitellaan myös positiivista tulosta.

Kriteeri 3: Hyvinvointialueella on aluevaltuuston hyväksymä suunnitelma kertyneen alijäämän kattamiseksi ja talouden tasapainottamiseksi

Pohjois-Karjalassa on vahva poliittinen sitoutuminen vuosina 2023–24 syntyneen kumulatiivisen alijäämän kattamiseksi. Aluevaltuusto hyväksyi 9.6.2026 muutetun talousarvion vuosille 2026–29, johon perustuen alijäämän kattamissuunnitelma on laadittu. Nyt hyväksytyn taloussuunnitelman avulla Pohjois-Karjalan hyvinvointialue kykenee tasapainottamaan toiminnan ja talouden kestäväälle tasolle siten, että lakisääteiset palvelut eivät vaarannu välttämättömien talouden sopeuttamistoimenpiteiden vuoksi. Aluevaltuuston hyväksymällä alijäämän kattamissuunnitelmalla vuotuinen toimintakulujen kasvu on saatettu valtiovarainministeriön julkaisemien uusien painelaskelmien mukaiselle talousuralle.

Alijäämän kattamissuunnitelman pitää olla toimeenpantavissa ja sen tulee sisältää riittävän yksilöidyt keinot ja niiden taloudelliset vaikutukset. Vuoden 2026 aikana hyvinvointialueella on valmisteltu aluevaltuuston joulukuussa 2025 hyväksymään taloussuunnitelmaan liittyviä sopeuttamistoimenpiteitä. Huhtikuun lopussa muuttuneiden painelaskelmien seurauksena tarvitaan merkittävä määrä lisää sopeuttamistoimenpiteitä, jotka alijäämän kattamissuunnitelmassa tulevat vuoden 2027 talousarvion valmistelun yhteydessä toimialueiden toimesta täsmentymään konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden toteutumista seurataan kuukausittain.

Alijäämän kattamissuunnitelman rakenne perustuu lisärahoitukseen liittyvien velvoittavien ehtojen ja ministeriöiltä saatujen suositusten suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen toteuttamiseen. Lisäksi muissa sopeuttamiskeinoissa on huomioitu vuonna 2026 päättyneiden ja vuoden 2027 valmistelussa olevan lisälainanottovaltuusprosessin ministeriön hyväksymät tuottavuusinvestoinnit sekä varattu mahdollisuus myös vuoden 2024 lopulla päätetyn palvelustrategian ja -verkkosuunnitelman uudelleen arviointiin.

3. Yhteenveto

Edellä esitettyihin, hyvinvointialuelain väliaikaisen 115 a §:n mukaisiin lakisääteisiin perusteluihin vedoten Pohjois-Karjalan hyvinvointialue esittää, että:

1. Valtiovarainministeriö myöntää hyvinvointialueelle oikeuden alijäämän kattamismääräajan jatkamiseen.
2. Uudeksi määräajaksi taseeseen kertyneen alijäämän kattamiselle vahvistetaan 31.12.2029.

Suunnitelma alijäämän kattamisen määräajan jatkamisesta vuoden 2029 loppuun on alueelle kunnianhimoinen ja samalla toteuttamiskelpoinen. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue sitoutuu valtion edellyttämään kustannusten kasvun tiukkaan hillintään. Jatkoaika mahdollistaa alueelle palvelujen uudistamiseen tarvittavan työrauhan.

4. Hakemuksen liitteet

1. Aluevaltuuston päätös 9.6.2026 (alijäämän kattamissuunnitelman hyväksyminen)
2. Aluehallituksen päätös 16.6.2026 hakemuksen jättämisestä
3. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen allekirjoitettu sekä hyväksytty tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2025
4. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen alijäämän kattamissuunnitelma 2027–29 talousvaikutuksineen
5. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tuloslaskemaliite vuosilta 2023–29

Allekirjoitus

Kirsi Leivonen, hyvinvointialuejohtaja

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Alijäämän kattamishakemuksen yhteyshenkilö: Rouvinen Ismo, talousjohtaja, konsernipalvelujen toimialuejohtaja, puh. 013 330 4506, ismo.rouvinen@siunsote.fi